

Мистецтво перекладу

**ФУНКЦІОНУВАННЯ PERFECT У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ТА
ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ПЕРЕДАЧІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА
УКРАЇНСЬКУ МОВУ**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ PERFECT У СУЧАСНИХ МОВОЗНАВЧИХ СТУДІЯХ.....	6
1.1. Дослідження часових форм дієслова німецької мови в мовознавстві.....	6
1.2. Поняття та утворення Perfect.....	8
1.3. Особливості функціонування Perfect у сучасній німецькій мові.....	12
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ PERFECT З НІМЕЦЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.....	15
2.1. Відмінності в морфології німецької та української мов та їх вплив на процес перекладу	15
2.2. Відтворення Perfect в німецько-українському перекладі	20
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

ВСТУП

Актуальність теми. Дієслово належить до граматичних класів слів, які постійно перебувають у центрі уваги мовознавців, оскільки сама лінгвістична сутність цієї мовної одиниці не є однозначною. Незважаючи на різноманітність поглядів щодо статусу дієслова, його важливість визнаються всіма науковцями-філологами. Саме через свою значущість у тексті як мовна одиниця, що безпосередньо бере участь в організації синтаксичних та семантичних текстових структур, а також через високу частоту вживання та динаміку лексичного складу дієслово завжди викликало інтерес у лінгвістів. Особливе зацікавлення у вітчизняних та зарубіжних мовознавців завжди викликала категорія часу. Час дієслова – це така граматична категорія, яка виражає відношення дії до моменту мовлення. Серед всіх граматичних значень дієслова категорія перфектності є однією з найбільш складних для передачі її з німецької мови українською.

Для точної тимчасової локалізації події (або процесу) щодо моменту мовлення або іншої події (або процесу) в кожній мові існує своя система часів. В одних мовах часи просто підрозділяються на теперішній, минулий і майбутній, в інших мовах представлені численні тимчасові форми, які крім того можуть містити інформацію про рід, особу і число, при цьому тимчасова форма може варіюватися в залежності від віддаленості описуваної події від моменту мовлення. Існують також мови, в яких граматична категорія часу відсутня, тимчасова локалізація здійснюється за допомогою лексичних засобів, наприклад прислівників завтра, недавно, пізніше і т. д., або синтаксичних засобів. Відмінності в системах часів істотно утруднюють переклад речень з однієї мови на іншу, що містять вказівку на час настання якої-небудь події, оскільки при цьому необхідно враховувати безліч особливостей, які часто є специфічними для кожної окремої мови. У деяких мовах часові форми можуть виконувати кілька різних функцій, що, в свою чергу, створює додаткові труднощі при перекладі.

Актуальність теми дослідницької роботи полягає в тому, що проблема категорії часу є однією з тих, які часто привертають увагу мовознавців. І це не випадкове явище, якщо врахувати складність і значення цієї проблеми та її важливість як для теорії мовознавства, так і для перекладознавства. Дослідженням проблеми Perfekt та його перекладу з німецької мови займалися багато лінгвістів, серед яких слід зазначити В. Г. Палицю, О. М. Панзига, І. В. Пересаду та інших [10; 11]. Незважаючи на те, що в цьому напрямку інтенсивно ведуться різноманітні дослідження, особливості функціонування Perfekt у німецькій мові та особливості його передачі при перекладі на українську мову потребують ґрунтовного вивчення.

Об'єктом дослідження є минулий складний (доконаний) час Perfekt.

Предметом дослідження є особливості функціонування Perfekt в сучасній німецькій мові та специфіка його відтворення в німецько-українському перекладі.

Мета дослідницької роботи полягає в аналізі закономірностей використання Perfekt в сучасній німецькій мові та з'ясуванні особливостей перекладу цієї часової форми на українську мову; виявити складнощі перекладу граматичних значень дієслова з німецької мови українською.

Для досягнення окресленої в роботі мети необхідно виконати такі **завдання:**

- розглянути питання вивчення часових форм дієслова німецької мови в сучасному мовознавстві;
- дослідити поняття та утворення Perfekt в німецькій мові;
- вивчити особливості функціонування Perfekt у сучасній німецькій мові;
- проаналізувати відмінності в морфології німецької та української мов та їх вплив на процес перекладу;
- дослідити проблему відтворення Perfekt в німецько-українському перекладі.

Методи дослідження. Для досягнення окресленої мети дослідження і виконання поставлених завдань у роботі було використано комплекс загальнонаукових методів: системно-структурний та описовий методи (здійснено теоретичний аналіз, порівняння, конкретизація, класифікація, систематизація, узагальнення наукових досліджень із досліджуваної проблеми). Для аналізу особливостей функціонування Perfect у німецькій мові використаний метод контекстуального аналізу.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, таблиць, рисунків, висновків і списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ PERFECT У СУЧАСНИХ МОВОЗНАВЧИХ СТУДІЯХ

1.1. Дослідження часових форм дієслова німецької мови в мовознавстві

Часові форми не раз ставали об'єктом дослідження науковців у різних галузях знання. Дослідження історичної ретроспективи, що містить уявлення про час мислителів та філософів попередніх епох (Платон, Аристотель, Плотін, Августин Блаженний, Микола Кузанський, Ісаак Ньютон, Імануїл Кант та ін.) і розгляд концепцій, в яких міститься аналіз співвідношення історичного часу та процесу творчості у ХХ столітті (Н. Аббаньяно, А. Бергсон, М. Гайдеггер, К. Г. Юнг) дозволяє дати відповідь на питання, як реалізується людське буття у часі, крізь час та завдяки часу, визначити специфічні риси, форми та зміст творчого процесу у ту чи іншу історичну епоху [7, с. 73-78]. Дослідженню категорії часу присвячено багато наукових досліджень, що носять фундаментальний характер.

Часів у нашому житті завжди було три – те, що було, те, що є на даний момент часу, і те, що буде. Кожна мова має в своєму розпорядженні свої граматичні засоби, щоб висловити часову категорію. Як зауважує У. Енгель, у сучасному вивченні часових форм немає єдності, не лише щодо часу темпоральних форм, а й стосовно частки часу в їх значенні [15, с. 46]. Уже впродовж тривалого часу германісти прикладають зусилля, щоб розв'язати питання про те, чим обумовлений вибір тієї чи іншої форми минулого часу в німецькій мові. Нормативні та наукові граматики, а також спеціальні наукові дослідження дають підстави стверджувати, що вживання *Präteritum*, *Perfekt* і *Plusquamperfekt* залежать від різноманітних мовних і позамовних чинників: граматичних, семантичних, а також стилістичних.

Як вказує Г. Т. Гостюк, дієслівна категорія часу виступає однією з найважливіших комунікативно-граматичних категорій у сучасній німецькій

мові, її необхідно відрізнити від нелінгвістичного поняття «час», оскільки, як зазначає дослідник, рівні граматичних часових форм поділяються за іншими принципами, ніж фази об'єктивного перебігу часу. За допомогою певних часових форм можуть виражатися різні фази часового перебігу, і один часовий період може виражатися за допомогою різних часових форм [6, с. 93]. Через існування такої закономірності деякі лінгвісти заперечують темпоральний характер часових форм, наголошуючи, що вони не мають темпорального функціонально-семантичного значення.

Г. Гельбіг, Й. Буша, які запропонували найбільш об'єктивну та повну класифікацію значень часових форм, виділяють такі елементи темпоральної семантики: момент дії (Aktz), момент мовлення (Sprz), момент розгляду (Betrz), фактор модальності (Mod), комунікативно-прагматичний фактор (Colloqu - враховує можливість чи неможливість реалізації значення в певних функціональних стилях мовлення), обставина часу (Adv), різні поєднання яких пропонують різні значення часових форм [8, с. 22].

Часи в німецькій мові в основному виражаються за допомогою шести часових форм – теперішнього (Präsens), минулого – Präteritum, Perfekt і Plusquamperfekt – і майбутнього – Futurum I, II. Präsens і Präteritum є простими граматичними формами, в утворенні яких бере участь лише одне смислове дієслово, а всі інші – складними, які передбачають участь в утворенні тимчасової конструкції допоміжного дієслова крім смислового.

Лінгвістичні дослідження, в яких аналізуються статистичні дані щодо використання тієї чи іншої граматичної категорії в тексті, мають, як правило, на меті об'єктивно визначити певні закономірності їх вживання.

Лінгвісти вказують на складнощі тлумачення того, що саме визначає Perfekt в німецькій мові – час або вид [11, с. 160]. І. В. Пересада, зазначає, що в німецькій мові наявність категорії перфектності залишається спірною. Perfekt може висловлювати як доконаний, так і недоконаний вид залежно від багатьох чинників, а саме: від уподобань співрозмовників; від діалектів; від типу тексту та інших чинників [11, с. 161].

Категорія способу виражає відношення дії, яку називає дієслово, до дійсності з погляду мовця. Через часові форми дійсний спосіб вказує на реальні дії, які (не) відбуваються, (не) відбулися чи (не) мають відбутися. Таким чином можемо резюмувати, що часові форми дієслова виражають категорію часу – граматичну категорію дієслова, яка є специфічним мовним відображенням об'єктивного часу, що слугує з метою темпоральної локалізації події або стану, про які йде мова у реченні [7, с. 223].

1.2. Поняття та утворення Perfect

У системі німецької дієслівної парадигми традиційно виділяють шість часових форм: Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futurum I, Futurum II. На сучасному етапі науковці до цих часових форм додають ще дві: подвійний перфект (Doppelperfekt) і подвійний плюсквамперфект (Doppelplusquamperfekt) [7; 10; 11]

Часову систему сучасної німецької мови можна відобразити за допомогою схеми (рис.1.1).

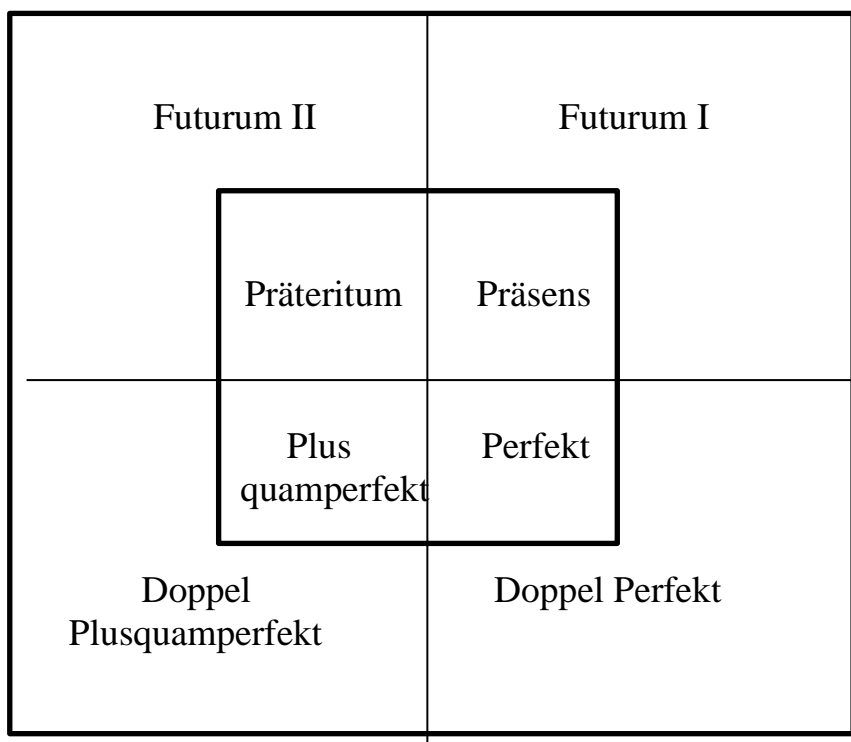

Рис. 1.1. Система часів німецької мови [8, с. 56]

Зупинимося на визначення терміну перфектності. Під перфектністю слід розуміти категорію, для якої характерна своєрідна часова бінарність, поєднання в одній лексичній одиниці двох так чи інакше пов'язаних між собою часових планів – минулого та теперішнього. Такий подвійний характер феномену перфектності має причинно-наслідковий зв'язок. Попередня дія зумовлює певні наслідки для суб'єкта або об'єкта дії в даний момент, тобто актуальний час, або змінює всю ситуацію загалом. У результаті таких змін з'являється нова ситуація або новий стан справ. Під актуальним моментом слід розуміти момент мовлення або іншу точку відліку [11, с. 161].

У лінгвістиці неодноразово намагалися деталізувати різні відтінки значень Perfekt. Так, британський дослідник Б. Комрі [13] обґрунтовує доцільність поділяти Perfekt в англійській мові на результативний, експеріенціальний, інклюзивний та імедіатний. Однак повністю співвіднести такі відтінки англійського Perfect в інших мовах, зокрема, німецькій та українській, неможливо, з огляду невідповідності цих відтінків [13].

Досліджуючи перфектність у різних мовах, варто зупинитися на проблемі діахронічного розвитку означеної категорії. Perfekt є типовим для багатьох індоєвропейських мов а також має подібне походження. Щодо німецької мови, то слід зазначити, що Perfekt з'являється в ній у середньовічну добу. В цій германській мові Perfekt – аналітична форма, яка утворюється за допомогою дієслів «мати» та «бути».

В німецькій та українській мовах категорія перехідних та неперехідних дієслів не втрачає своєї актуальності і в сучасних умовах. Особливістю німецької мови є те, що у верхньонімецьких діалектах практично зникає Präteritum. Даний процес завершується приблизно в середині XVI століття. У результаті послаблення ненаголошених частин слова і перш за все ауслату випадає голосний [ə], що своєю чергою призводить до синкретизму. Форми презенса, претерітума та кон'юнктива починають збігатися. В німецькій мові перфектність до сьогодні виражається за допомогою допоміжних дієслів

«sein» та «haben». Щодо української мови, то варто зауважити, що аналітичні форми перетворилися на синтетичні у результаті втрати допоміжних дієслів.

І. В. Пересада обґрунтовує доцільність поділу Perfekt на суто перфектний та неперфектний. У реченнях, де форма перфекту утворена від дієслів, в яких немає ознаки завершеності дії чи процесу, вживається неперфектний перфект. І навпаки, якщо припустити, що дія чи процес може бути завершеними, то наявний перфектний перфектом. Таким чином, перфективний перфект містить у собі смислову одиницю завершеності [11, с. 162].

У сучасній німецькій мові Perfekt займає визначене місце у часовій парадигмі. Для утворення Perfekt служать допоміжні дієслова haben чи sein в Präsens і дієприкметник минулого часу (Partizip Perfekt). Вибір правильного допоміжного дієслова залежить від значення основного дієслова.

haben + Partizip Perfekt

*Ich **habe** keinen Parkplatz **gefunden**.* більшість дієслів

Я не знайшов місця для парковки.

*Wir **haben uns** noch nicht **entschieden**.* всі зворотні дієслова.

Ми ще не вирішили.

Слід зауважити, що зворотні дієслова в німецькій мові не завжди відповідають зворотньому дієслову в українській мові: *sich erholen* (відпочивати), *zweifeln* (сумніватися). Як і в українській мові, деякі німецькі дієслова можуть виступати в якості зворотніх і незворотніх: *sich/jdn. beruhigen* (заспокоїти(ся)) [18, с. 31].

Perfekt в німецькій мові утворюється з Präsens допоміжного дієслова haben або sein і дієприкметника II. Дієприкметник II – ge – основа + + слабкі дієслова, + en – сильні дієслова. Представимо особливості утворення Perfekt в німецькій мові у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Утворення Perfekt в німецькій мові

Perfekt	Складна форма: відмінюване допоміжне дієслово (sein / haben) в 1-2-3 особі Präsens + Partizip II смислового дієслова	haben + verstummt ich habe verstummt, du hast verstummt, er hat verstummt, wir/sie haben verstummt, ihr habt verstummt
---------	--	--

Особливості функціонування дієслова sein Perfekt в німецькій мові за допомогою та Partizip Perfekt наведені у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Функціонування дієслова sein у Perfekt при участі Partizip Perfekt

<i>Wir sind am Samstag in die Berge gefahren.</i> <i>В суботу ми поїхали в гори.</i>	неперехідні дієслова, які означають рух / переміщення (що не потребують доповнення у знахідному відмінку): <i>gehen, ankommen, abfahren, fliegen</i> та ін.. Наприклад: <i>Ich habe das Auto in die Garage gefahren.</i> Тут <i>fahren</i> є перехідним дієсловом і має додаток <i>das Auto</i> у знахідному відмінку.
<i>Ich bin gerade erst aufgewacht.</i> <i>Я щойно проснувся.</i>	неперехідні дієслова, які означають зміну стану (не потребують доповнення у знахідному відмінку): <i>einschlafen, wachsen, werden, aufstehen</i> та ін.
<i>Gestern Abend bin ich zu Hause geblieben.</i> – <i>Вчора ввечері я залишився вдома; Meine neue Nachbarin ist bei mir gewesen.</i> – <i>Моя нова сусідка була в мене.</i>	

Продемонструємо участь дієприкметника минулого часу Partizip Perfekt в творенні Perfekt в німецькій мові за допомогою табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Утворення Perfekt в німецькій мові з використанням дієприкметника минулого часу Partizip Perfekt

Правильні дієслова ein	ge	kauf t	hat gekauft, hat gemacht, hat gefragt, ...
	ge	kauf t	hat eingekauft, hat zugemacht, hat nachgemacht, ...
	be	zahl t*	hat verkauft, hat erzählt, hat zerstört, ...
		studier t*	hat telefoniert, hat akzeptiert, hat reklamiert, ...
Неправильні дієслова ab	Ge	gang en	ist gefahren, hat genommen, hat gegessen, ...
	ge	fahr en	st angekommen, hat angefangen, hat angeboten, ...
		verglich en*	hat versprochen, entschieden, hat empfohlen, ...
Дієслова змішаного відмінювання	ge	dach t	hat gekannt, hat gebracht, hat gewusst, hat genannt, ...

* Дієслова з префіксами на be-, emp-, ent-, er-, ge-, miss-, ver-, zer-, а також дієслова, які закінчуються на -ieren утворюють Partizip Perfekt без префікса ge-.

Таким чином, Perfekt – це складна часова форма. Він утворюється за допомогою допоміжних дієслів haben або sein в теперішньому часі та партиципа II смислового дієслова. Схематичне утворення: Perfekt= Präsens (haben/ sein) + Partizip II des Vollverbs

1.3. Особливості функціонування Perfect у сучасній німецькій мові

Perfekt найширшого вжитку набув в німецькій розмовній мові, здебільшого діалогів за своїм характером. У часовому відношенні Perfekt сумісний із Präsens (у газетному тексті – також з Präteritum). Він або називає актуальні події минулого часу, пов'язані з моментом мовлення (*bist du schon erwacht?*), або акцентує увагу на результативній завершеності дії. Саме на цій

основі Perfekt futuralis може додатково виражати майбутню результативну дію (проте з великою часткою категоричності): *Nach den Prüfungen bin ich sehr müde, aber in ein Paar Tagen habe ich mich erholt*. Замінити футуральний Perfekt може лише дещо віджилий Futur II (*werde ich mich erholt haben*), властивий саме для німецької письмової мови та мовлення вищих прошарків населення [2, с. 31]. Заміна ж футурального Perfekt на Futur викривляє зміст речення – виходить, що відпочинок розпочнеться лише за декілька днів. Ця форма Perfekt futuralis особливо властива для підрядних речень часу, коли майбутня дія головного речення буде відбуватися за майбутньою дією підрядного речення. У такому випадку українським відповідником слугує синтетична форма майбутнього часу від дієслів доконаного виду: *Wenn du einen Brief geschrieben hast, schickst du ihn mir*: *Коли напишете листа, ви відправите його мені. Ich komme zu dir erst, nachdem ich die Arbeit beendet habe*: *Я прийду до тебе лише після того, коли закінчу роботу*. Як слушно зауважує Т. Р. Кияк, у деяких випадках Perfekt допомагає здійснити міжрівневий перерозподіл змісту [7, с. 225]. За допомогою цього часу мовець має змогу передати результативну безповоротність дії у поєднанні зі зловтішною насмішкою, які відтворюються за допомогою лексичних засобів: «... *Es war wirklich sehr klug von mir, mich so lange zu demütigen und zu erniedrigen und zu dulden, dass Sie Liebhaber meiner Frau waren. Jetzt sind Sie es gewesen. Sie hat gewählt die Sicherheit und mich*». – «... *Я дуже правильно вчинив, коли принижувався та терпів, коли Ви були коханцем моєї дружини. Тепер Ви коханець у відставці. Вона вибрала надійність та мене*».

Perfekt використовується перш за все в розмовній мові, в діалогах, в повідомленнях говорить про події особистого життя, які відбулися недавно (вчора, сьогодні) і ще не втратили своєї актуальності для співрозмовників.

У письмовій мові Perfekt використовується:

– у прямій мові: *Anna sagte: "Ich habe alles erledigt."*

– у висловлюваннях, які передують дії в Präsens: *Nachdem ich alles verstanden habe, gehe ich nicht mehr dahin*.

Наведемо приклад вживання Perfekt в діалогічному мовленні:

– Was **habt** ihr denn am Sonntag **gemacht**?

– Wir **sind** zu Hause **geblieben** und **haben**, uns einen gemütlichen Tag im Garten **gemacht**. Und ihr?

– Wir **sind** an den See **gefahren** und lange spazieren gegangen.

– Wir sind gerade wieder **zurückgekommen**.

– Що ж ви робили у неділю?

– Ми залишились вдома і приємно провели день в саду. А ви?

– А ми поїхали на озеро і там довго гуляли.

– Ми щойно повернулися.

Наведемо інший приклад діалогічного мовлення, де вживається Perfekt:

- Hier ist Gerd. Grüß dich! Du, Monika, was **hast** du eigentlich Mittwoch nachmittag **gemacht**? Wir waren doch verabredet.

- Mensch, tut mir leid. Das **habe** ich total vergessen. Da **bin** ich einkaufen gegangen.

- Це Герд. Привіт! Моніка, що ти, власне кажучи, **робила** в середу після обіду? Ми ж домовилися про зустріч.

- Слухай, мені дуже шкода. Я зовсім **забула** про це. Я **ходила** за покупками.

Як зауважує М. Реіман, Perfekt модальних дієслів використовується тільки в рідких випадках. Стилiстично тут краще використовувати Präteritum: *Ich habe um 23 Uhr nach Hause fahren müssen.* → краще: *Ich musste um 23 Uhr nach Hause fahren* [18, с. 15].

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ PERFЕКТ З НІМЕЦЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

2.1. Відмінності в морфології німецької та української мов та їх вплив на процес перекладу

Переклад – складний, багатогранний вид людської діяльності, головне завдання якого полягає в розкритті сенсу, закладеного в мові оригіналу, і викладі його згідно законів і особливостей мови перекладу. Так само, як в світі немає абсолютно однакових людей, так немає і не може бути абсолютно однакового викладу або опису однієї і тої самої події чи явища життя, навіть на одній мові, не кажучи вже про різні мови, які відображають менталітет носіїв цієї мови, їх життєвий та історичний досвід, реалії сучасності тощо. Таким чином, щоб найбільш адекватно зрозуміти, а потім і викласти зрозуміле на мову перекладу, необхідно враховувати закономірності та особливості цієї мови.

У цьому сенсі мова німецька має безліч сприятливих для перекладача особливостей: німецька мова, як і її носії, дуже логічна, системна і досить прозора, якщо знати її закономірності та особливості. Початківець перекладач нерідко «чіпляється» за слова, не звертаючи уваги на їх послідовність, місце, взаємозв'язок тощо. Часто, обравши для того чи іншого іноземного слова в словнику одне значення, перекладач сміливо вставляє його в свій текст, який часто виявляється домисленим, додуманим, тобто спотвореним.

Особливі труднощі виникають у перекладача при відтворенні в українській мові значення простого минулого часу «Präteritum» і складеного минулого часу «Perfekt» німецької мови. «Präteritum», як правило, означає незавершену, а «Perfekt» завершену дію в минулому. Наприклад: *Das Mädchen las (Präteritum) dieses Buch drei Tage lang.* – Дівчинка читала цю книгу три тижні.

Die Brigade hat dieses Haus vor drei Jahren gebaut (Perfekt) – Бригада побудувала цей будинок три роки тому.

Здійснюючи переклад німецьких дієслів у часовій формі Perfekt на українську мову, необхідно добре знати морфологічні відмінності між німецькою та українською мовами. В українському реченні присудок переважно виражений одним дієсловом, якому властиві такі граматичні категорії як стан, час, вид, особа та число, наприклад, *пишу, писати, напишу, написала, написати* тощо. Відтворюючи німецьке речення в українському перекладі, перекладач повинен відтворити всі ці граматичні категорії. Деякі із вказаних категорій не становлять проблему, оскільки вони також існують і в українській мові. В той час, як інші, під час перекладу, треба передавати із залученням допоміжних лексичних засобів або навіть ігнорувати. Так, переважно стан не становить проблему, оскільки в обох мовах функціонує ця категорія, та речення вживаються в активному або пасивному стані. Щодо часових систем української та німецької мов, то вони мають певні розбіжності. Головна відмінність полягає в тому, що минулий та майбутній час по-різному передається в цих двох мовах. Найбільш чітко майбутній час можемо диференціювати в українській мові (наприклад, *Я пишу статтю, Я написав статтю* або *Я напишу статтю*). В той час, як у німецькій мові різниця між майбутнім та теперішнім часом майже відсутня. Визначити час можна лише завдяки вживанню допоміжних лексичних засобів: *Morgen lese ich das Buch*. Однак найбільше труднощів для перекладачів представляє категорія способу дієслова, а саме категорія перфектності. В сучасній німецькій мові категорія перфектності вважається традиційно відсутньою, на відміну від української мови. Особа та число українською мовою відтворюються без особливих труднощів, бо ці категорії майже повністю співпадають у цих мовах. Ступінь складнощів у ході перекладу граматичних значень німецького дієслова українською мовою наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Труднощі перекладу граматичних значень дієслова німецької та англійської мов українською мовою [11, с. 161]

Граматичні значення дієслова	Ступінь складнощів
стан	++
час	+
вид	-
особа	++
число	++

Примітка: “++” – зовсім не має складнощів при перекладі; “+” – переклад має певні особливості; “-“ переклад допускає певну варіативність, що може мати наслідком певні труднощі для перекладача

Як бачимо з таблиці 2.1, найбільш проблемною зоною для перекладачів є категорія виду.

Зупинимось на проблемних питаннях відтворення Perfekt при перекладі, оскільки вони суттєво впливають на точність передачі граматичного наповнення речення. Розглядаючи Perfekt в німецькій мові, необхідно зазначити про існування складнощів тлумачення того, що саме визначає Perfekt в німецькій мові – час чи стан. Іншою проблемою, з якою зіштовхуються перекладачі, є часткова або повна синонімічність Perfekt та Präteritum.

Підкріпимо зазначене прикладами. Розглянемо такі речення: 1. *Gerda bereitete sich auf die Deutschprüfung vor.* 2. *Gerda hat sich auf die Deutschprüfung vorbereitet.* Виникає питання, чи можуть наведені речення однаково перекладатися? Очевидно, що на це питання не можна відповісти однозначно. Перекладач має орієнтуватися на контекст, в якому вжитий Perfekt, а також зважувати на те, яке смислове значення вкладене автором у висловлювання. Існують різні варіанти перекладу цих речень. У першому варіанті перекладач може вдатися до повної тотожності, тобто час і вид співпадають. Обидва речення передають одні й ті самі граматичні значення – час та вид, а саме час минулий, вид незавершений, і можуть бути перекладені однаково українською мовою: *Герда готувалася до іспиту з німецької мови.*

У другому варіанті перекладач може вдатися до часткової тотожності, коли час вжитого дієслова співпадає, а вид ні. Інша мовна ситуація виникає, коли автор у другому прикладі хоче наголосити, що дія є завершеною. Результат дії – успішно складений іспит.

Також необхідно зауважити, що існує можливість уточнювати результат дії, вживаючи певні лексичні засоби – слова, які у реченні переважно виконують роль обставини. Продемонструємо сказане на перекладі наступного речення з маркером результату “*schon*”. *Gerda hat sich schon auf die Deutschprüfung vorbereitet.* – Герда вже підготувалася до іспиту з німецької мови.

У третьому варіанті перекладач може вдатися до часткової тотожності, коли час не співпадає, а вид співпадає. Інша складність для перекладу – це передача фізичного часу речення, оскільки Perfekt у німецькій мові в певних випадках може передавати майбутній час. Розглянемо переклад такого речення. *Gerda hat sich auf die Deutschprüfung vorbereitet.* 1. Герда підготувалася до іспиту з німецької мови. 2. Герда **підготується** до іспиту з німецької мови.

Для того, щоб уточнити, коли саме відбулася дія – в минулому або майбутньому – доречно використати допоміжні прислівники часу: *Gerda hat sich gestern auf die Deutschprüfung vorbereitet.* – Герда **вчора** підготувалася до іспиту з німецької мови; *Sicher hat Gerda sich morgen bis 12 Uhr auf die Deutschprüfung vorbereitet.* – Герда, безсумнівно, **підготується** до іспиту з німецької мови до **завтра до 12 години**.

Як видно із наведених прикладів, прислівники слугують у реченні маркерами, що допомагають перекладачеві краще орієнтуватися у тексті і сприяють більш точному перекладу. Але подібні індикатори у реченні не завжди вживаються, через що може з’явитися варіативність та можливість різного тлумачення тексту при перекладі. Якщо в останньому реченні забрати прислівник *morgen*, тоді однозначно визначити час буде неможливо:

Sicher hat Gerda sich bis 12 Uhr auf die Prüfung vorbereitet. – 1. Герда, звичайно, **підготується** до іспиту з німецької мови до 12 години. 2. Герда, звичайно, **підготувалася** до 12 години до іспиту з німецької мови.

У четвертому варіанті можливий повний незбіг, коли ні час, ні вид не співпадають: *Gerda hat sich auf die Deutschprüfung vorbereitet.* – 1. Герда **готувалася** до іспиту з німецької мови. 2. Герда **приготується** до іспиту з німецької мови. Таким чином, можна дійти висновку про проблемні питання перекладу німецького Perfekt. Особливості перекладу німецьких речень з Perfekt представлені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Особливості перекладу німецьких речень, що містять у собі перфект, українською

№ з/п	приклад німецькою мовою	переклад українською мовою
1	Er ist jetzt beim Freund. Sie haben sich noch am Freitag verabredet.	Він зараз у друга. Вони домовились про зустріч ще у п'ятницю.
2	Nachdem er das Buch gelesen hat, geht er schlafen.	Після того, як він прочитає книжку, він піде спати.
3	Herbert sagte, sein Bruder habe das Buch gelesen.	Герберт сказав, що його брат прочитав книжку.
4	Er scheint das Zeitung gelesen zu haben.	Здається, він прочитав цю книгу.
5	Er will das Buch gelesen haben.	Він каже, що він прочитав цю книжку.
6	Sie war letzte Nacht im Kino.	Сьогодні ввечері вона була у кіно.
7	Er hatte früher einen Job, ein Haus und einen teureren Wagen.	Раніше у нього була робота, дім та дороге авто.
8	Vater hat sein Auto repariert lassen.	Батько поремонтував своє авто.

Основні розбіжності перекладу Perfekt з німецької мови на українську представимо у вигляді табл. 2.3

Таблиця 2.3

Основні розбіжності перекладу Perfekt з німецької на українську мову

№ з/п	Розбіжності в категоріях	Німецька мова	Українська мова
1	недоконаний вид	Er hat das Buch gelesen.	Він читав книжку.
2	складнопідрядні речення замість інфінітивних зворотів	Sie erinnert sich das Buch gelesen zu haben.	Вона пам'ятає, як читала цю книжку.
3	непряма мова – узгодження часів	Mutter behauptet, sie habe das Buch gelesen.	Мама говорить, що вона прочитала книжку.
4	майбутній час	Ich habe das Buch bis 9 Uhr morgens gelesen.	Я прочитаю книжку до 9 години ранку.

Однією з особливостей речень у німецькій мові, що містять у собі Perfekt, є наступне: а) Perfekt використовується для узгодження часів як у складнопідрядних, так і у складносурядних реченнях; б) Perfekt використовується для передачі непрямої мови; в) у німецькій мові перфектний інфінітив вживається у поєднанні з модальними дієсловами з метою передачі припущення у минулому часі. Варто також зазначити, що поширеною структурою німецької мови є *scheinen + zu + Infinitiv II*; г) до особливостей німецької мови можна віднести рідкі випадки використання перфекту з дієсловами *sein* та *haben*, якщо вони в реченні використовуються у якості основних; д) Perfekt вживається в німецькій мові з модальними дієсловами, а саме з дієсловами *wollen, sollen, dürfen, können, müssen, mögen, lassen*. Зазначені структури переважно використовуються у кон'юнктиві I.

2.2. Відтворення Perfect в німецько-українському перекладі

Системи часів в українській і німецькій мовах істотно відрізняються одна від одної. Крім того, в українській мові категорія часу тісно переплетена з категорією виду, яка відсутня в німецькій мові. Однак, переклад дієслівних часових форм з німецької мови на українську мову є не менш важким, ніж

переклад з української мови на німецьку. З одного боку, в німецькій мові існують більш жорсткі правила розміщення дієслівних форм як в головному, так і в підрядному реченні, порушення яких часто призводить до грубих синтаксичних помилок [2, с. 73-74]. З іншого боку, істотні труднощі при перекладі з української мови на німецьку мову можуть виникнути в зв'язку з тим, що в німецькій мові існує кілька близьких за значенням, але різних за функціями часових форм, з яких перекладач повинен розуміти, яка часова форма вжита у мові оригіналу одну, яка відповідає певному контексту або ситуації, наприклад *Präteritum*, *Perfekt* або *Plusquamperfekt*. Так, у німецькому тексті вибір між формами *Präteritum* і *Perfekt* має, головним чином, стилістичний характер – перші вживаються переважно в письмовій мові, другі, навпаки, в усному мовленні, проте, зустрічаються і деякі відхилення від даного правила.

Певні труднощі також можуть виникнути при перекладі з німецької мови на українську мову складних речень з кількома діями, що знаходяться в різних часових рамках. Так, для позначення передування однієї події іншій події в минулому в німецькій мові є обов'язковим вживання *Plusquamperfekt* в поєднанні з *Präteritum* або *Perfekt*. Аналогічне речення в українській мові не представляє при цьому особливих труднощів у зв'язку з відсутністю подібної диференціації в системі часів української мови:

Дієслово «haben» може бути основним і допоміжним в одному реченні, означаючи форму минулого часу: „haben + Partizip II основного дієслова“. Наприклад: *Ich habe einige Bücher aus unserer Bibliothek **gehabt**.* – В мене були деякі книги з нашої бібліотеки; *Du hast mehrere Freundinnen **gehabt**.* – У тебе було багато подруг; *Wir haben keine Zeit **gehabt**.* – У нас не було часу; *Ihr habt diese Briefe **gehabt**.* – У вас були ці листи.

Дану форму можна сплутати з граматичною формою «Präsens»: *Ich habe ein interessantes Internetprojekt.* – У мене є цікавий інтернет-проект. *Ich habe ein interessantes Internetprojekt **gehabt**.* – У мене був цікавий інтернет-проект.

Дієслово «haben» служить допоміжним дієсловом великої групи основних дієслів у часовій формі «Perfekt»: зворотні дієслова с часткою «sich», перехідні дієслова з невіддільним префіксом «be-» після яких дієслово стоїть в «Akkusativ» (знахідному відмінку) без прийменника, дієслова, які означають тривалу діяльність чи стан. Наприклад: *Ich habe zwei Texte gelesen.* – Я прочитав два тексти; *Du hast drei Bilder beschrieben.* – Tu описав три картинки; *Er hat diese Hausaufgabe gut gemacht.* – Він добре зробив домашнє завдання; *Wir haben an der philologischen Fakultät studiert.* – Ми вчилися на філологічному факультеті. Слід звернути увагу, що перекладається дієслово, яке стоїть в кінці речення у формі «Partizip II».

Щодо дієслова «sein», то воно може вживатися в якості основного і допоміжного дієслова у формі складного минулого часу і перекладається в різних особах як «я був (ла)...», «ти був(ла)...» і т.д..

Наприклад: *Ich bin Lehrerin gewesen.* – Я була вчителькою; *Du bist Lehrerin gewesen.* – Tu була вчителькою; *Er ist Lehrer gewesen.* – Він був вчителем; *Sie ist Lehrerin gewesen.* – Вона була вчителькою; *Wir sind Lehrer gewesen.* – Ми були вчителями; *Ihr seid Lehrer gewesen.* – Вони були вчителями.

При перекладі необхідно звернути увагу на те, що перекладається дієслово в кінці речення. Також необхідно зауважити, що дієслово стоїть у формі прислівника минулого часу (Partizip II).

Дієслово «sein» є допоміжним дієсловом для значної групи німецьких дієслів, що позначають рух, перемену стану, для дієслів-винятків. Наприклад: *Ich bin früh aufgewacht.* – Я рано прокинувся; *Du bist spät nach Hause gekommen.* – Tu пізно прийшов додому; *Wir sind heute im Institut bis 8 Uhr geblieben.* – Ми сьогодні залишилися до 8 годин в інституті.

Дієслово, що стоїть в кінці речення, має форму дієприкметника минулого часу (Partizip II). Дану форму дієслова (Perfekt Aktiv) можна легко сплутати з формою пасивного стану (Zustandspassiv). Наприклад: *Das Kind ist erwacht.* – Дитина прокинулася. *Das Haus ist renoviert.* – Будинок

побудований. Речення можна правильно зрозуміти і перекласти, звернувшись до іменника та інших частин мови в реченні, тобто, зрозуміти контекст [9, с. 229].

Дієслово «werden» бере участь в утворенні складної дієслівної форми «Perfekt» з допоміжним дієсловом «sein», саме дієслово при цьому має форму Partizip II і має значення «став», «ставав». Наприклад: *Ich bin Physiklehrer geworden.* – Я став вчителем фізики; *Du bist Physiklehrer geworden.* – Tu став учителем фізики; *Er ist Physiklehrer geworden.* – Він став учителем фізики; *Sie ist Lehrerin geworden.* – Вона стала вчителькою фізики; *Wir sind Lehrer geworden.* – Ми стали вчителями фізики; *Ihr seid Lehrer geworden.* – Ви стали вчителями фізики; *Sie sind Lehrer geworden.* – Вони стали вчителями фізики.

Дану форму можна переплутати з формою пасивного стану в «Perfekt». Порівняємо: *Der Junge ist Student geworden.* – Молодий чоловік став студентом (Perfekt Aktiv); *Das Haus ist gebaut worden.* – Будинок будувався. (Perfekt Passiv). Різниця полягає в тому, що в формі пасивного стану дієслово «werden» має застарілу форму в Partizip II "worden", а також додається основне дієслово в формі Partizip II "gebaut".

Дієслово «werden» бере участь в утворенні складної дієслівної форми пасивного стану минулого часу «Perfekt Passiv». Воно є дієприкметником минулого часу Partizip II "worden", основне дієслово також стоїть у дієприкметниковій формі. Наприклад: *Das Diplom ist den Studenten asgehändigt worden* (Perfekt Passiv). – Диплом вручався студентам; *Der Student ist von den Hochschullehrern gelobt worden* (Perfekt Passiv). – Студента хвалили викладачі.

Слід звернути увагу на те, що дану форму можна легко сплутати зі схожими на неї формами і конструкціями. Наприклад: *Der Garten ist von Gartenarchitekten vergrößert worden.* (Perfekt Passiv). – Сад збільшувався садовим дизайнером; *Der Garten ist zu vergrößern* (Sein + zu + Infinitiv). – Сад

потрібно збільшити; *Der Garten ist vergrößert* (Zustandspassiv). – *Сад збільшений* [9, с. 229].

Перфект пасивного стану з дієсловом «sein» (Perfekt Passiv) утворюється за такою схемою: «sein + Partizip II + worden» і перекладається в минулому часі недосконалого виду. Наприклад: *Das Buch ist in München gedruckt worden.* – *Книга друкувалася в Мюнхені.*

Дану конструкцію можна сплутати з іншими, схожими на неї. Наприклад: *Das Haus ist gebaut worden* (Perfekt Passiv). – *Будинок будувався;* *Das Haus ist zu bauen* (Sein + zu + Infinitiv). – *Будинок потрібно побудувати;* *Das Haus ist gebaut* (Zustandspassiv). – *Будинок побудований.*

Перекладознавці Т. Р. Кияк, А. М. Науменко та О. Д. Огуй акцентують увагу на морфологічних труднощах перекладу.

Усі три групи минулого часу (Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt) у німецькій мові перекладаються здебільшого минулим часом [7, с. 224].

Розглянемо можливості відтворення англійського Perfekt за системою Б. Комрі в німецькій та українській мовах (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Переклад різних типів англійського Perfekt, запропоновані Б. Комрі, в німецькій та українській мовах

тип перфекту	приклад в англійській мові	переклад в німецькій мові	переклад в українській мові
результативний	I have read the book. You can take it.	Ich habe das Buch gelesen. Du kannst es haben.	Я прочитав книжку. Ти можеш її взяти.
експеріенціальний	Have you ever been to Washington?	Warst du früher in Washington?	Ти раніше був у Вашингтоні?
інклюзивний	I have been reading the newspaper for three hours.	Ich lese das Zeitung schon seit drei Stunden.	Я читаю газету вже три години.
імедіатний	I have just read the notebook to the end.	Ich habe das Notizbuch gerade bis zum Ende gelesen.	Я як раз прочитав записник до кінця.

Наведені у таблиці 2.4 приклади дають підстави стверджувати, що еквіваленти перекладу англійських речень в німецькій та українській мовах суттєво відрізняються, а в окремих випадках зовсім позбавлені перфектності. Так, інклюзивний Perfekt у німецькій та українській мовах відтворюється за допомогою теперішнього часу. Дієслово у цьому випадку вжите у доконаному виді. Експеріенціальний перфект англійської мови у німецькій мові може передаватися за допомогою Präteritum. У запропонованому прикладі фінітним дієсловом служить дієслово «бути», а як відомо, німецькі дієслова «haben» та «sein», також модальні дієслова переважно вживаються у претеріті. Таким чином, з чотирьох наведених Б. Компі типів Perfekt категорія перфектності залишається незмінною лише у експеріенціальному та імедіатному Perfekt [11, с. 161].

ВИСНОВКИ

1. Часові форми виступають об'єктом дослідження науковців у різних галузях знання. Дієслівна категорія часу є одна з найважливіших комунікативно-граматичних категорій сучасної німецької мови. За допомогою певних часових форм виражаються різні фази часового перебігу, і один часовий період може виражатися з допомогою різних часових форм. Часи в німецькій мові в основному виражаються за допомогою шести часових форм – теперішнього (Präsens), минулого – Präteritum, Perfekt і Plusquamperfekt – і майбутнього – Futurum I, II. Präsens і Präteritum є простими граматичними формами, в утворенні яких бере участь лише одне смислове дієслово, а всі інші – складними, які передбачають участь в утворенні тимчасової конструкції допоміжного дієслова крім смислового.

2. Перфектність – це категорія, для якої характерна своєрідна часова бінарність, поєднання в одній лексичній одиниці двох пов'язаних між собою часових планів – минулого і теперішнього. Perfekt – це складна часова форма. Залежно від часу виконання дії дієслово може виражати теперішній (Präsens), майбутній (Futur) і минулий час. Для вираження минулого часу в німецькій мові, на відміну від української мови, існують три часові форми: простий минулий час (Präteritum), складний минулий час (Perfekt) і передминулий час (Plusquamperfekt). Для утворення Perfekt служать допоміжні дієслова haben чи sein в Präsens і прикметник минулого часу (Partizip Perfekt). Вибір правильного допоміжного дієслова залежить від значення основного дієслова. Особливими рисами Perfekt у німецькій мові слід віднести комунікативну спрямованість цього граматичного часу.

3. Зазвичай Perfekt в німецькій мові широко вживається в діалогах та досить рідко у монологічному мовленні. Perfekt вживається як і Präteritum для вираження дії, що відбулася до моменту мовлення, але Perfekt вживається в питаннях і відповідях (у діалогічному мовленні), в коротких

повідомленнях, але може використовуватись також в приватному листуванні, а також у новинах чи газетних текстах.

4. Однією з особливостей німецьких речень з Perfekt є: а) Perfekt використовується для узгодження часів як у складнопідрядних, так і у складносурядних реченнях; б) Perfekt вживається для передачі непрямой мови; в) у німецькій мові перфектний інфінітив використовується у поєднанні з модальними дієсловами з метою передачі припущення у минулому часі. Крім того, розповсюдженою є структура *scheinen + zu + Infinitiv II*; г) до особливостей німецької мови можна віднести рідкі випадки використання перфекту з дієсловами *sein* та *haben*, якщо вони в реченні використовуються у якості основних; д) Perfekt вживається в німецькій мові з модальними дієсловами, а саме з дієсловами *müssen, sollen, wollen, dürfen, können, mögen, lassen*. Частіше такі структури використовуються у кон'юнктиві I.

5. У німецькій мові теперішній Perfekt переважно перекладається українською недоконаним видом. Якщо описувана подія почалася у минулому та продовжується у теперішньому часі, то такі речення українською мову переважно перекладаються за допомогою теперішнього часу. Українські дієслова мають тільки одну інфінітивну форму. Ця форма є безособовою і не містить в собі будь-яких вказівок на час. У німецькій мові інфінітивних форм дві. Теперішній Perfekt використовується в німецькій мові для передачі минулого часу у кон'юнктиві. Теперішній Perfekt німецької мови може виступати як засіб вираження майбутнього часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бессонова А. С. Сравнительный анализ глагольных времён в русском и немецком языках [Электронный ресурс] / А. С. Бессонова, М. О. Куваева Рук. И. Ю. – Режим доступа: http://elar.usfeu.ru/bitstream/123456789/6320/1/in yaz-2014_17.pdf
2. Белих О. М. Практика перекладу з німецької мови : методичні рекомендації / О. М. Белих. – Луцьк : П. П. Іванюк, 2014. – 95 с.
3. Бондарко А. В. Теория функциональной грамматики /А.В.Бондарко. – Л.: Наука, 1990. – 262с.
4. Васильева М. М. Практическая грамматика немецкого языка: учеб. пособие; 13-е изд., перераб. и доп. / М. М Васильева. – М. : Альфа-М: ИНФРА-М, 2013. – 238 с.
5. Веденькова М.С. Система времен современного немецкого языка (парадигматика): Спецкурс по теорет. Грамматике / М. С. Веденькова. – Днепропетровск : ДГУ, 1977. – 56 с.
6. Гостюк Т. М. Дієслівні форми минулого часу в німецькій і австрійській публіцистиці / Т. М. Гостюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. - 2010. - Вип. 22(1). - С. 92-96.
7. Кияк Т. Р. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник / Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Д. Огуй. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 543 с.
8. Кіршова О. В. Практична граматика німецької мови (Дієслово. Іменник) : [навчальний посібник] / О. В. Кіршова. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2015. – 116 с.
9. Лихобабіна А. С. Вплив граматичного компонента перекладацької компетенції на якість різних видів перекладу / А. С. Лихобабіна // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – № 848. – С. 229–236.

10. Палиця Г. Порівняльна типологія німецької та української мов / Г. Палиця. – Дрогобич, 2005. – 116 с.
11. Пересада І. В. Проблема перекладу теперішнього перфекту з німецької та англійської мов українською / І. В. Пересада // Наук. вісник Міжн. гуманіст. ун-ту. Сер.: Філологія. – 2019. – Том 2. № 41. – С. 160-165.
12. Cherubim D. Sprach-Fossilien. Beobachtungen zum Gebrauch, zur Beschreibung und zur Bewertung der sogenannten Archaismen / D. Cherubim // Deutscher Wortschatz. Lexikologische Studien / herausgegeben von H- H- Munske u.a. – Berlin, 1988. – S. 525-542.
13. Comrie B. Aspect. An introduction to the study of verbal aspect and related problems / B. Comrie. – Cambridge University Press, 1976. – 142 p.
14. Dreyer H. Lehr-und Übungsbuch zur deutschen Grammatik / H. Dreyer, R. Schmidt. – München : Max Hueber Verlag, 2006. – 360 s.
15. Engel U. Deutsche Grammatik. München: IUDICUM Verlag GmbH, 2004. - 485 S
16. Helbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik. Leipzig: VEB Verlag, 1974. - 628 S.
17. Handbuch Translation / herausgegeben von Mary Snell-Hornby, Hans Hönig, Paul Kußmaul, Peter Schmitt. Zweite, verbesserte Auflage. – Tübingen: Stauffenburg Verlag, 2006. – 434 S.
18. Reimann M. Kurzgrammatik Deutsch Zum Nachschlagen und Üben Компактний справочник по граматиці німецького мови з вправами / М. Reimann. – Hueber, 2011. – 161 s.
19. Reiß K. Texttyp und Übersetzungsmethode. Der operative Text / K. Reiß. – Heidelberg: Groos, 1983.- 146 S.
20. Schneiders Hans-Wolfgang. Allgemeine Übersetzungstheorie. Verstehen und Wiedergeben / Hans-Wolfgang Schneiders.- Bonn: Romanischer Verlag, 2007. – 247 S.
21. Schubert-Verlag die Seite enthält Online-Aufgaben für Deutsch als Fremdsprache. URL: <http://www.schubert-verlag.de/index.php>